

Kšeft s Klímou

Jaromír Typlt

Nečekal bych, že se mi někdy zasteskne po těch časech, kdy se z vyšší moci dalo zasáhnout proti nějaké knížce, stáhnout ji ze všech knihkupectví, zabavit celý náklad a poslat ho do stoupy, aby nenávratně zmizel ze světa. Ale těžko si představit jiný způsob nápravy u takové ediční nehoráznosti, jakou je letošní vydání Velkého románu Ladislava Klímy v nakladatelství KMa-Levné knihy. A zároveň s důslednou likvidační knihy by také měl být pěkně postaru nějakým tím okamžitým vyhazovem a zákazem činnosti postižen její odpovědný redaktor - v tiráži čteme jméno Jana Furthimwalda -, padnout by měly hlavy jeho přímých nadřízených a nejspíš i šéfa celého nakladatelství. A po klímovsku, se vzpomínkou na „příšerný konec Fabiův“, bych je snad nechal ještě v příštích životech prožít zasloužené ztrapnění, protože jsou odpovědni za to, že vědomě znehodnotili literární pověst Ladislava Klímy vydáním paskvilu, který by v žádném případě neměl být podepsán jeho jménem.

Čtenářům - a dá se předpokládat, že devadesát devět korun si Velký román budou s nadšením kupovat právě ti nejchytlavější, sociálně slabší, studenti, učitelé a veřejné knihovny -, je na obálce oznámeno pouze to, že byl použit text „v redakci Kamily Lososové“, Klímovy družky z posledních let jeho života. A jednostránkový výčet jazykových úprav, tvářící se jako ediční poznámka, končí větou, kterou opravdu nelze označit než za čiré pokrytectví: „Zájemce o hlubší poznání Klímova díla odkazujeme ke kritickému vydání jeho spisů.“ V jakém roce, v jakém nakladatelství a v čí ediční přípravě zmíněné kritické vydání spatřilo světlo světa, to už ať si každý laskavě zjistí sám. Počítá se samozřejmě s tím, že většina zákazníků si na nějaké zpětné dohledávání a srovnávání už ani nevzpomene, protože detailní odbornické rozpravy o tom, kolik „l“ se má psát ve slově „illusorní“, jsou pro ně postradatelným luxusem. Když už budou mít knížku s názvem Velký román jednou doma, spolehnou se na to, že se v postatných rysech musí shodovat s jakýmkoliv jindy vydaným Velkým románem téhož autora.

Tedy jen krátce, pro připomenutí, co KMa-Levné knihy v zájmu prodeje zatajily: kritické vydání dotyčného díla vyšlo pod pravopisně lehce odlišným názvem „Velký roman“ v roce 1996 v nakladatelství Torst, jako editorka je pod ním podepsána Klímova francouzská překladatelka Erika Abrams a jako redaktor Jan Šulc. Text románu se tu vůbec poprvé - a zatím naposledy - objevil ve znění, které vycházelo přímo z autentických Klímových rukopisů z let 1913-1918. Ve strhující předmluvě, kterou napsala také Erika Abrams, je více než pět tiskových stran věnováno stručnému rozboru toho, co s textem předtím spáchala Kamila Lososová. Nedá se tomu rozhodně říkat „redakce“ ani „úprava“, protože to bylo vyložené běsnění: Lososová zkrátila román přinejmenším o třetinu, přehazovala kapitoly, měnila jména a osudy postav, umravňovala jejich řeč i chování, vymýšlela si neexistující děje, dopisovala různé lyrické pasáže podle svého vkusu, zasahovala do slovosledu i pravopisu cizích slov, kterým přitom nerozuměla, a při tom všem se ještě zapomínala, takže hrdince na zadnici tu a tam zůstaly třeba modřiny po výprasku, který byl ale z mravnostních důvodů vyškrtnut.

Chaos v textu Kamily Lososové se během dalších desetiletí rozrůstal ještě o zásahy dalších osob - ať už šlo o chyby opisovačů v samizdatu v sedmdesátých a osmdesátých letech, nebo o různé úpravy a doplňující vpisky redaktora Miroslava Kromiše, který roce 1992 Velký román dost nadivoko vydal ve společném nákladu Pražské imaginace a Lege artis. Součtem vši této lidové tvořivosti vznikl ukázkový patvar, který měl

snad jakés takés oprávnění v době, kdy Klímovy rukopisy ještě nebyly dostupné a spolehlivě zpracované, ale po roce 1996 se k němu už v žádném případě nedá vracet jinak než jako ke kuriozitě.

Kalkulace nakladatelství KMa-Levné knihy ale rozhodla ve prospěch výhodného kšeftu. Po vypršení autorských práv se dá beztretně vydávat cokoliv a žádné sdružení na ochranu spotřebitele ani na ochranu autora nad knihami nedohlíží. Pohrdání čtenářem se vyplácí. Takže se dokonce ani nedozvíme, z kolikáté ruky byla úprava Kamily Lososové převzata – ediční poznámka neobsahuje sebemenší informaci o původu použitého textu, i když se v ní jinak podrobně vyjmenovávají jazykové úpravy sjednocující třeba různý pravopis slova „coitus“ a „koitus“ na „koitus“. To zatajení pravděpodobně prozrazuje špatné svědomí redaktora Furthimwalda, protože když loni psal poznámku k textově stejně nespolehlivému a graficky navíc velmi odpornému vydání Klímova Českého románu, ještě přiznával, že vycházel z předchozího vydání v Pražské imaginaci. Je zřejmé, že odsud vychází i v případě Velkého románu, ale už o tom raději mlčí. Má proč.

Kritické vydání Velkého romanu Ladislava Klímy v Torstu by podle mého názoru mělo být hodnoceno jako jeden z nejpozoruhodnějších kulturních počinů 90. let. Erika Abrams v předmluvě přesvědčivě ukázala, že právě tento „geniální cár“ se stal prostorem, kde Klíma nejvíc stíral hranice mezi životem a fikcí, takže svůj román postupně měnil ve filozofický experiment, otevřené dílo, které by mohlo v jistých ohledech snést dokonce i srovnání s proslulými „works in progress“, neukončitelnými románovými monstry evropské moderny. KMa-Levné knihy nás vracejí zpátky k pouhému škváru. Ale zase cenově podstatně příznivějšímu, než je vydání v Torstu.

Nezbývá než přiznat, že jestliže za časů komunismu byl Klíma šířen s typickým dobovým nadšením pro zakázané ovoce, dalo by se asi o příznačném dobovém nadšení mluvit i dnes: bohužel pro nás nevyznívá zrovna lichotivě. Kde tomu nebrání hygienické normy, tam se v nějaké té momentálně nejvýhodnější akci a slevě ochotně vrhneme třeba i po výrobku ze zkaženého masa.

A tak možná právě teď u pokladny Levných knih Ladislav Klíma prohrává v nerovné konkurenci sám se sebou.